

комунікативної цілі – надати інформацію про вантаж та його митну вартість, про транспортний засіб, який здійснює доставку, про відправника та одержувача вантажу. Володіючи стандартною друкованою формою, такий документ буде відрізнятися лише даними про вантаж (вага товару, його вартість) та даними про відправника та одержувача, сама ж форма документу залишається незмінною з характерною однаковою структурою. У митній декларації завжди повинна міститись конкретна, чітка інформація, та й розташовуватись вона повинна в точно визначеному місці, що свідчить про регламентованість та стандартизованість такого тексту.

Необхідно також зазначити, що митні документи належать до текстів, що не тільки надають певну інформацію, а й фіксують прийняття рішення стосовно постачання товару, тобто володіють однозначністю комунікативної цілі.

Таким чином можемо зробити наступні **висновки**:

– митні документи належать до офіційно-ділового дискурсу з усіма характерними для нього рисами;

– відносяться такі тексти до бізнес-документації, оскільки є офіційними документами, що видаються митними органами і супроводжують основні етапи проходження митного контролю;

– англомовні митні документи являють собою уніфікований, “зручний тип інформації”, що дає можливість, враховуючи певні практичні причини, прискорити комунікативний процес і передавати відомості в компресованому/стиснутому вигляді.

– відповідно до інформаційної спрямованості та практичних цілей виділяються наступні види митної документації: декларації, комерційні документи, сертифікати та документи, що забезпечують пільгове оподаткування.

– суттєво важливим є і те, що митні тексти складають єдиний інформаційний блок, де всі документи взаємозалежні. При цьому митні декларації займають ключове місце в даній системі текстів, оскільки є, на наш погляд, вузловими документами даного комплексу.

Важливим **напрямом подальшого дослідження** митної документації вважається питання закономірності формування та функціонування таких текстів, аналіз митних документів з когнітивної точки зору.

Література:

- Большая Советская Энциклопедия (в 30 томах)/ Гл. ред. А.М. Прохоров. – Изд.3-е. – М.: «Советская энциклопедия». – Т.8. – 1972. – 572с. Гендина Н.И. Официально-деловой текст и его разновидности. [Электронный ресурс]. Режим доступа до журналу: www.pandia.ru. Гребельник О.П. Митна справа / О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури. – 2014. – 472с. Косова М.В. Специальная лексика в документном тексте: аспекты лингвистического анализа / М.В.Косова // Вестник Волгогр. Гос. ун-та. Сер.2., Языкознание – 2010. – Вып.№2(12), Т.2. – С.7–12. Рождественский Ю.В. Введение в общую филологию / Ю.В. Рождественский. – М.: Высш. Школа, 1979. – 224с. Словник української мови: в 11 томах. – Київ: «Наукова думка», Т. 2. – 1971. – 356с. Шварцкопф Б.С. Официально-деловой стиль / Б.С. Шварцкопф // Культура русской речи и эффективности общения. – М.: Наука, 1996. – 441с. Шеина И.М. Единицы и способы языковой концептуализации в деловом письме: монография / И.М. Шеина // ; Рязан. гос. ун-т им. С.А.Есенина. – Рязань, 2011. – 340с.*

УДК 81'42

СЕЛІВАНОВА О. О.

(Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького)

КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ: АКСІОМАТИКА

У статті схарактеризовано процесуальну складову комунікативної ситуації – комунікативну взаємодію як взаємно детерміновану діяльність партнерів спілкування, спрямовану на інформаційний обмін і вплив. Розглянуто різні підходи до трактування комунікативної взаємодії і її типології. Здійснено опис базових аксіом комунікативної взаємодії, притаманних будь-якій ситуації спілкування.

Ключові слова: комунікативна взаємодія, інтеракція, аксіома, комунікант, інтенція, тезаурус, дискурсологія.

Селиванова Е. А. Коммуникативное взаимодействие: аксиоматика. В статье охарактеризована процессуальный компонент коммуникативной ситуации – коммуникативное взаимодействие как взаимно детерминированная деятельность партнеров общения, направленная на информационный обмен и воздействие. Рассмотрены различные подходы к трактовке

коммуникативного взаимодействия и его типологии. Осуществлено описание базовых аксиом коммуникативного взаимодействия, свойственных любой ситуации общения.

Ключевые слова: коммуникативное взаимодействие, интеракция, аксиома, коммуникант, интенция, тезаурус, дискурсология.

Selivanova O. O. Communicative interaction: axiomatics. This article focuses on a processive component of a communicative situation, i.e. the communicative interaction as a mutually determined partners' communicative activity directed towards informational exchange and influence. It also describes the basic axioms of communicative interaction, inherent in any communicative situation.

Key words: communicative interaction, axiom, communicant, intention, thesaurus, discourse analysis.

Постановка проблеми. Процесуальною величиною комунікативної ситуації є комунікативна взаємодія (інтерація) як суб'єктно-об'єктно-суб'єктна діяльність учасників спілкування, спрямована на інформаційний обмін і вплив на свідомість чи поведінку адресата на підставі тексту (повідомлення), паравербальних засобів, інтенційно-стратегічних програм та інтерпретанти комунікантів. Психологічним підґрунтям інтерації є прагнення бути зрозумілим і зрозуміти іншого, доповнене взаємними переживаннями, відчуттями, почуттями, оцінками. Когнітивною базою комунікативної взаємодії служить певна спільність сфер свідомості: тезаурусів, мовної та комунікативної компетенції, механізмів асоціювання. Комунікативна взаємодія детермінована суспільними відношеннями й етнічною культурою. Як зазначає українська лінгвістка З. Гетьман, «інтерацію не можна розглядати відірвано від етнокультурного середовища. Взаємний обмін ідеями, емоціями, установками, мотивами в певному соціокультурному просторі з урахуванням міжособистісних відношень за наявності бікомунікативного та полікомунікативного контекстів забезпечує результативну взаємодію комунікантів» [Гетьман 2000, с. 235].

Мета статті – висвітлити базові аксиоми комунікативної взаємодії, які поступово склалися в комунікативній теорії. **Завданнями** статті є також характеристика різних підходів до трактування комунікативної взаємодії та встановлення її типології. **Об'єктом** дослідження є теоретична база комунікативної лінгвістики та дискурсології, **предметом** – базові положення щодо комунікативної взаємодії, які виявляються в будь-якій ситуації спілкування.

У безпосередньому спілкуванні «тут і зараз» комунікативна взаємодія здійснюється з розрахунку на реакцію адресатів і коригується нею, хоч посередником такого спілкування є вербальне повідомлення (текст), що є об'єктом суб'єктно-суб'єктної взаємодії. У дискурсології таку інтерацію називають локальною, на відміну від дистальної інтерації, яка характеризується дистанцією в часі та просторі. У письмовій чи друкованій комунікації адресант і адресати віддалені просторово й дискретні в часі, тому автор тексту взаємодіє з адресатом на підставі своєї функції як вираження власного світогляду, настанов, оцінок, навіть якщо комуніканти знайомі або автор відомий читачеві.

Дискурсологи, ототожнюючи комунікативну взаємодію з інтерацією, розглядають дискурс у відповідному значенні й інтерацію як взаємно зумовлені ознаки комунікації: інтерацію кваліфікують як дискурсивну категорію, а дискурс – як інтерактивне явище. Зважаючи на це інтерація забезпечує двобічний зв'язок між соціальною реальністю, культурою та дискурсом.

Дефініція інтерації залежить від напряму дискурсології. У вузькому розумінні, наприклад, у конверсаційному аналізі, аналізі діалогу, інтерацію розглядають як покрокове послідовне прагнення пояснити власну мовленнєву поведінку й інтерпретувати мовленнєву поведінку співрозмовника, тобто як обмін комунікативними ходами (репліками) у діалогічному спілкуванні [детальніше див.: Селіванова 2011, с. 69-75]. Головною ознакою інтерації в такому розумінні є впорядкованість реплік учасників розмови. Контекстом в інтерації служить сукупність попередніх і наступних реплікових кроків. Аналіз інтерації здійснюється на підставі понять черговості комунікативних ходів або реплікових кроків, комунікативної статусу, ролей, прав і обов'язків сторін, подвійного авторства розмови (яке питання, така й відповідь) [детальніше див.: Селіванова 2011а, с. 303-309]. Маркерами інтерації служать сигнали членування, зворотного зв'язку, вигуки, звертання тощо. Однак

тлумачення інтеракції у вузькому розумінні залишає за межами аналізу вплив на неї мотивів і намірів учасників, соціальних і культурно-інформаційних процесів і глобального контексту комунікативної ситуації.

У широкому значенні інтеракцію кваліфікують як комунікативну взаємодію у проекції на культурні настанови, норми й цінності, на соціальні інститути, соціальну організацію суспільства. Характеристика такої інтеракції передбачає встановлення взаємозв'язку мети комунікації, особистостей комунікантів, різноманітних ситуативних чинників контекстуалізації спілкування тощо.

Вузьке й широке розуміння інтеракції пов'язане з двома головними підходами в дискурсології: етнометодологічним, який обмежує аналіз інтеракції виключно даними, доступними для спостереження, й інтерпретативістським, налаштованим на залучення до дослідження інтеракції різноманітних зовнішніх показників.

Етнометодологи обстоюють не випадковість інтеракції, наявність у ній нормативного порядку, індексованого інтеракційними регулярностями. Х. Гарфінкель як засновник етнометодології з'ясував нормативний порядок спілкування шляхом аналізу його порушення [Garfinkel 1970]. Американський соціолог І. Гоффман також вважав, що більша частина того, що відбувається у процесі інтеракції, є соціальною конструкцією й реконструкцією форм нормативного соціального порядку. Соціальний порядок відображено у відповідній базисній моделі (*underlying pattern*), хоч, на думку І. Гоффмана, важливим є розміщення специфічних інтеракцій не стільки в контексті базисної моделі, скільки в живій тканині повсякденного життя, яке є частиною динамічної моделі соціально сконструйованих фреймів – основи соціальних інститутів [Goffman 1967, с. 5-45]. У цьому аспекті його концепція співзвучна інтерпретативізму. Однак відкритим залишається питання щодо джерел і природи відмінностей інтеракції, зумовлених міжкультурними, статевими й іншими чинниками та зв'язками соціальної ієрархії.

Навпаки, інтерпретативістський підхід спрямовує увагу дослідників саме на інституційні контексти інтеракції. Дослідження дискурсології в цьому напрямі з'ясовують роль інтеракції у формуванні соціальних категорій рівності, справедливості, громадянства й ін.; визначають спектр мовних ресурсів, сформований і використовуваний в інституційних інтеракціях; поглиблюють розуміння природи соціальних категорій і форм соціальної організації в аспекті їхнього двобічного зв'язку з інтеракційними процесами; а також устанавлюють відбитки впливу інтеракції на конструювання соціальних структур, частиною яких вона є.

Стосовно останнього, деякі дискурсологи (М. Геллер) висловлюють скептицизм відносно можливості вияву соціально-креативної сили інтеракції в конструюванні соціальної реальності. Найбільш вагомими результатами в досягненні цієї мети продемонстрували представники лінгвістичної антропології, які розглядали мовленнєву поведінку в повсякденних інтеракціях як основу культурного продукування й репродукування; а також представники критичного аналізу дискурсу, які фокусують увагу на тому, як дискурсивні структури конституують суспільство, культуру, владу і вплив на соціум.

Найбільш детально в сучасній дискурсології проаналізовано такі проблеми, пов'язані з інтеракцією, як: 1) типологія й рольова диференціація суб'єктів інтеракції; 2) когнітивний план інтеракції, пов'язаний зі знаннями та процесами інференції – вивідного знання; 3) чинники та сигнали контекстуалізації інтеракції в широкому й вузькому розумінні; 4) типологія й моделювання інтеракцій; 5) методика їхнього опису тощо.

Характеристика комунікативної взаємодії (інтеракції) ґрунтується на низці аксіом, поступово сформованих у теорії мовної комунікації.

Першою аксіомою комунікативної взаємодії є відсутність тотожності між змістом, що передається, та змістом, інтерпретованим адресатом. Дослідники зауважують, що у взаємодії комунікантів «відправник повідомлення не відтворює діяльність одержувача повідомлення наслідувально, як не відтворює й одержувач повідомлення комунікативної діяльності відправника» [Сидоров 1987, с. 69].

Протягом тривалого часу у структуралістській текстології домінувала теорія

дзеркального розуміння тексту як відображення в свідомості читача авторського задуму. Концепція тотожності змісту, закладеного адресантом у повідомленні й інтерпретованого адресатом, ґрунтувалася на положенні В. фон Гумбольдта про інтегративну роль мови як засобу взаєморозуміння її носіїв [Гумбольдт 1984]. Дослідник обстоював думку про те, що процеси вираження смислу та розуміння підпорядковані тій самій «мовній силі». Подібні ідеї стосовно посередницької ролі мови у спілкуванні висував і М. Гайдеггер [Хайдеггер 1975].

Український лінгвіст О. Потебня, попри те що він був послідовником концепції В. фон Гумбольдта і зауважував, що розуміння іншого здійснюється шляхом розуміння самого себе, усе ж висловлював дещо інші положення. Він наголошував, що «мова лише збуджує розумову діяльність людини, яка, розуміючи, про що їй говорять, думає своєю власною думкою, формує думку зі свого особистого матеріалу» [Потебня 1999].

Перша аксіома склалася поступово: починаючи від виокремлення у технічній моделі В. Вівера та К. Шеннона двох сигналів залежно від компонента шуму [Shannon 1949] і до концепції діалогічності розуміння чужого слова М. Бахтіна [Бахтин 1996]. У сучасній теорії комунікації положення про неізоморфність змісту, що передається, і змісту, сприйнятого адресатом, не викликає заперечень. За словами Х. Ортеги-і-Гассета, «ми постійно наштовхуємося на складну дійсність інших, а не на просте їх розуміння. Наша одвічна розгубленість перед самодостатньою таємницею іншого і завзяте бажання ближнього відповідати нашим уявленням про нього і складають його повну незалежність, змушуючи відчувати як дещо реальне, дійсне, непідвласне будь-яким зусиллям нашої уяви» [Ортега-і-Гассет 2003, с. 139].

Другою аксіомою комунікативної взаємодії є забезпечення процесів передачі інформації, обміну нею і комунікативного впливу спільністю коду спілкування комунікантів. У сучасній теорії мовної комунікації кодами спілкування вважають не лише мовний, а й паравербальний і культурний. Складник коду в комунікації було вперше представлено в моделі Р. Якобсона [Якобсон 1987]. З огляду на першу аксіому створюється парадокс мовної комунікації: з одного боку, саме мова як конвенційна система сприяє взаєморозумінню її носіїв, з іншого, саме мова віддаляє партнерів спілкування і створює викривлення й модифікацію інформації, адже семіозис в комунікації передбачає врахування інтерпретанти адресата.

Виникає суперечність між конвенційністю закріплення за мовними формами відповідного змісту, відомого всім носіям мови, та індивідуальними смислами й асоціаціями у свідомості конкретної особистості. Цю суперечність спробував розв'язати Е. Гуссерль, який підкреслював, що «очевидними є можливості встановлення взаєморозуміння, а значить, це можливості того, що світи досвіду, фактично відокремлені, завдяки взаємозв'язкам актуального досвіду сформувалися, створивши єдиний інтерсуб'єктивний світ, корелят єдиного світу розумів» [Гуссерль 1996, с. 17]. У. Матурана вважав, що взаєморозуміння за таких умов забезпечується здатністю й готовністю людини до пізнання й розуміння, адже «знання як переживання – це дещо особистісне і приватне, що не може бути передане іншому» [Матурана 1996, с. 95]. Саме пізнавальна здатність і формує наведений Е. Гуссерлем «інтерсуб'єктивний світ» спілкування. Таке положення ґрунтується на третій і четвертій аксіомах комунікативної взаємодії.

Третя аксіома є положенням про забезпечення комунікативних процесів певною спільністю тезаурусів як фондів знань комунікантів, до яких належить і комунікативна компетенція. Вважається, що цей постулат уперше був окреслений Д. Берло, який не був лінгвістом. Є. Тарасов наголошує, що навіть у концепції комунікації Р. Якобсона відсутнє положення про спільність комунікативних засобів і знань комунікантів [Общение. Текст. Высказывание 1989, 20]. З огляду на попередню аксіому взаєморозуміння у процесах комунікації забезпечується здатністю партнерів до поповнення й модифікації фонду знань і прагненням до спільної пізнавальної діяльності.

Четверта аксіома наголошує на вмотивованості та цілеспрямованості спілкування з боку його учасників. Вперше мета мовної діяльності була проголошена В. фон Гумбольдтом, який розглядав мову як «спосіб, що служить для досягнення певними засобами певних

цілей», найважливішою з яких є взаєморозуміння [Гумбольдт 1984, с. 70-71]. Однак метою мови вчений насамперед вважав духовну налаштованість її носіїв, які мають спільну мету. Він указував, що «ніхто не може говорити з іншим інакше, ніж цей другий за рівних обставин говорив би з ним» [Гумбольдт 1984, с. 71].

На розбіжність же цілей комунікантів першим указав Р. Якобсон. Він підкреслював: «Дві точки зору – того, хто кодує, і того, хто декодує, або, іншими словами, роль відправника і роль одержувача повідомлень мають бути чітко розмежовані» [Якобсон 1987, с. 23]. Між тим, на початку становлення теорії мовленнєвих актів мета адресата практично не враховувалася. Дж. Остін, увівши три складника мовленнєвого акту: іллокуцію, локацію та перлокуцію, – розглядав перлокутивний ефект лише як досягнення мовцем власного мовленнєвого наміру, не беручи до уваги наміри адресата. Однак у реальному спілкуванні, крім іллокутивно успішних ситуацій комунікативної взаємодії, наявні ситуації, у яких мовець не досягає мети. Саме тому послідовник концепції Дж. Остіна П. Стросон увів замість перлокутивного ефекту термін перлокутивної реакції (response) як будь-якого результату комунікативних дій мовця: успішного чи неуспішного.

У сучасній теорії мовної комунікації та лінгвопрагматиці також розглядається подвійний результат комунікативної взаємодії, що зумовлює виокремлення двох її типів: комунікативної кооперації, що характеризується балансом (узгодженням) цілей учасників спілкування, якого досягають шляхом певних поступок кожного з партнерів; і комунікативний конфлікт, до якого призводить дисбаланс цілей і відсутність взаємного узгодження комунікативних дій мовця й адресата.

П'ята аксіома постулює важливість у комунікації регуляторної функції системи правил, конвенцій і стандартів спілкування, зумовлених культурою, субкультурою, соціумом, його інституційними системами, сферою спілкування і її зразком. Комунікативна взаємодія керована також канонами мовленнєвого жанру, типу дискурсу, формою та способом комунікації тощо. Відхилення від стандартів або спричиняє формування нових зразків дискурсу, або призводить до неуспішного, конфліктного типу спілкування.

Шоста аксіома передбачає визначення природи суб'єктів комунікативної взаємодії як статусно-рольової, тобто комуніканти в різноманітних інтеракціях демонструють стабільні й варіативні ознаки свого комунікативного статусу, зумовлені метою, статусом і роллю партнера, ситуацією, зразком і сферою спілкування тощо. Ці ознаки репрезентовані мовними засобами повідомлення, його змістовим масивом.

Одним із регуляторних механізмів комунікативної поведінки суб'єктів спілкування є статус обличчя, що характеризується наявністю у комуніканта відповідного образу, якого він дотримується і який репрезентує в комунікативній взаємодії з партнером. Комунікативні ситуації демонструють різне співвідношення обличчя комунікантів. Статуси обличчя можуть бути рівними чи нерівними. До того ж у процесі комунікації партнери можуть прагнути зберегти власне обличчя, підвищити чи знизити його, а також підвищити, зрівняти чи знизити обличчя співрозмовника залежно від намірів, зразка і сфери спілкування, обставин комунікації. Цей механізм охарактеризований американськими дослідниками І. Гоффманом, Р. Лакофф, П. Браун, С. Левінсоном й ін.

У різних культурах обличчя комуніканта або визначається конкретною ситуацією, контекстом і зумовлюється взаємними рольовими обов'язками партнерів (колективістські культури), або не залежить від ситуації і є звичним образом внутрішнього Я людини, яке вона захищає при збереженні поваги до прав інших людей (індивідуалістські культури). Культурний тип обличчя нерідко зумовлює спосіб і результат спілкування.

У критичному дискурс-аналізі асиметрію статусів обличчя застосовують для демонстрації соціальної, етнічної, гендерної нерівності й репрезентації цієї нерівності в дискурсивних практиках. Представники цієї течії намагаються віднайти в інтеракціях усного інституційного мовлення відношення влади й ідеології, пов'язати локальні вияви інституційної суб'єктності з більш широкими структурами політичного, економічного й соціального дискурсів, у межах яких це відношення позиціонується.

Сьома аксіома стосується обмежень, які накладають на учасників спілкування ситуація,

інституційний контекст, зразок і сфера спілкування, асиметрія прав учасників того чи того дискурсу. Обмеження торкаються поведінки комуніканта, його мовлення, паравербальних засобів тощо. Обмеження визначають тип комунікативної взаємодії та результати комунікації. Наприклад, в інституційних ситуаціях спілкування спостерігається асиметрія прав комунікантів, що визначає ступінь їхнього доступу до відповідної дискурсивної практики (наприклад, спілкування прокурора, судді, адвоката та звинувачуваного, або вчителя й учня, або лікаря й пацієнта). Доступ до дискурсивної практики завжди обмежений у тих суб'єктів, які мають нижчий статус обличчя й перебувають у певній залежності від інших учасників спілкування.

Результати та перспективи дослідження. Підводячи підсумки, слід наголосити на тому, що врахування під час аналізу комунікативної ситуації наведених аксіом сприяє розширенню її контекстуалізації, поглибленню розгляду дискурсу як нелінійної синергетичної суперсистеми, керованої внутрішніми підсистемами і зовнішнім середовищем, які впливають на перебіг інтеракції і визначають її тип. Перспективою дальших досліджень є аналіз дії аксіом інтеракції в конкретних дискурсивних практиках.

Література

- Бахтин М. М. Собрание сочинений: В 7 т. / М. М. Бахтин. – М. : Русские словари, 1996. – Т. 5. – 731 с. Гетьман З. О. Поняття «інтеракції» в текстолінгвістиці / З. О. Гетьман // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КДЛУ. ЛІНГВАПАКС – VIII. – К. : Вид-во КНЛУ, 2000. – Вип. 3 А. – С. 235-237. Гумбольдт В. фон Избранные труды по языкознанию / В. фон Гумбольдт : пер. с нем. – М. : Наука, 1984. – 400 с. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии // Язык и интеллект : под ред. В. В. Петрова / Э. Гуссерль; пер с англ. В. И. Герасимова и В. П. Нерознака. – М. : Прогресс, 1996. – С. 14-94. Матурана У. Биология познания // Язык и интеллект : под ред. В. В. Петрова / У. Матурана; пер с англ. В. И. Герасимова и В. П. Нерознака. – М. : Прогресс, 1996. – С. 95-142. Общение. Текст. Высказывание. – М. : Наука, 1989. Ортега-и-Гассет Х. Мысли о романе / Х. Ортега-и-Гассет // Бесхребетная Испания. – М., 2003. – С. 5-160. Потебня А. А. Мысль и язык / А. А. Потебня // Полное собрание трудов. Мысль и язык. М. : Лабиринт, 1999. – С. 5-198. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації. Підручник / О. О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2011а. – 350 с. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с. Сидоров Е. В. Проблемы речевой системности / Е. В. Сидоров. – М. : Наука, 1987. – 140 с. Хайдеггер М. Путь к языку / М. Хайдеггер // Онтологическая проблематика языка в современной западной философии. – М. : Наука, 1975. – Ч. 1. – С. 16-30. Якобсон Р. О. Работы по поэтике / Р. О. Якобсон. – М. : Прогресс, 1987. – 460 с. Garfinkel H. On formal structures of practical action / H. Garfinkel, H. Sacks // Theoretical Sociology – N.Y. : Appleton – Century – Crofts, 1970. – P. 338-366. Goffman E. On face-work: an analysis of ritual elements in social interaction / E. Goffman // Interactional Ritual : Essays on Face-to-Face Behavior. – N.Y. : Pantheon Books, 1967. – P. 5-45. Shannon C. The Mathematical Theory of Communication / C. Shannon, W. Weaver. – Urbana, 1949. – 120 p.

УДК 811.112.2'42

СИДОРОВА М.О.

(Харьковский национальный педагогический университет им. Г.С. Сковороды)

ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКИЕ ИМПЛИКАТУРЫ В РЕАКТИВНЫХ ХОДАХ ДИАЛОГИЧЕСКОГО ДИСКУРСА НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА

В статье рассматриваются индикаторы лексико-грамматических импликаций реактивных высказываний немецкоязычного диалогического дискурса, в качестве которых служат морфологические категории (время, наклонение глагола, степени сравнения прилагательных) и грамматическое значение той или иной части речи (наречия, местоимения, союза, частицы) в комплексе с их лексическим значением. Описывается стратегический потенциал данных высказываний.

Ключевые слова: диалогический дискурс, индикатор, импликация, реактивный ход.

Сидорова М.О. Лексико-грамматичні імплікатури в реактивних ходах діалогічного дискурсу німецької мови. В статті розглядаються індикатори лексико-грамматичних імплікатур реактивних висловлювань німецькомовного діалогічного дискурсу, у якості яких слугують морфологічні категорії (час, спосіб дієслова, ступені порівняння прикметників) та граматичне значення тієї чи іншої частини слова (прислівника, займенника, частки, союзу) в комплексі з їхнім лексичним значенням. Описується стратегічний потенціал даних висловлювань.

Ключові слова: діалогічний дискурс, індикатор, імплікатура, реактивний хід.

Sidorova M.O. Lexical and grammatical implicatures in reactive moves within German dialogical discourse. The article deals with indicators of lexical and grammatical implicatures of reactive moves within German dialogical discourse. These occur as morphological categories (tense, mood, comparison degrees of adjectives) and grammatical meaning of a given part of speech (adverb, pronoun, conjunction, particle) along with their lexical meaning. The strategic potential of such utterances is considered.

Key words: dialogical discourse, indicator, implicature, reactive move.